

СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглянуто проблему подолання окремих труднощів розвитку іншомовної мовленнєвої компетенції під час мовної підготовки у ВВНЗ, зумовлених недостатнім рівнем сформованості творчого мислення.

Представлено методичні рекомендації з використання творчих форм навчальної діяльності військовослужбовцями у процесі вивчення іноземної мови.

У сучасній педагогіці феномен творчості відноситься до найважливіших духовних цінностей людської цивілізації. Проблема формування творчої особистості розуміється як мета в будь-якій педагогічній системі. Щодо якісної професійної підготовки військовослужбовця, то методологічною парадигмою її має стати спрямованість на творчість, як-от: пріоритетність творчих рис та культури особистості військового фахівця; формування відповідальної особистості, здатної конструктивно та ефективно працювати у проблемних, нестандартних ситуаціях військової діяльності.

Іноземна мова, як предмет викладання, виявляє потужні ресурси для розвитку фахової компетентності спеціалістів, оскільки фахова компетентність є невід'ємним компонентом життєвої компетентності особистості [1]. Важливим у цьому є те, що іноземна мова, зокрема англійська, на відміну від інших іноземних мов, може вважатися найбільш поширеною у світі. Тому процес її вивчення у ВВНЗ виявляється глибоко та стійко мотивованим, що постає одним із важливих розвивальних чинників у процесі становлення сучасного військовослужбовця. Тому дослідження можливостей іноземної мови для розвитку фахової компетентності офіцерів можна вважати актуальним.

Як засвідчують сучасні педагогічні дослідження, іншомовна компетентність може отримати повноцінну актуалізацію, коли мовна фахова підготовка спеціаліста досягає творчого рівня [2].

Звідси виникає потреба у вдосконаленні методики вивчення іноземної мови у ВВНЗ, яка зумовлює актуальність цієї статті. Предметом дослідження є оптимізація розвитку іншомовної мовленнєвої компетенції українських військовослужбовців з використанням технологій стимулювання творчого мислення. Метою статті є розробка вправ, спрямованих на розвиток спонтанних мисленнєвих операцій як базису ефективного спілкування, систематизації та засвоєння навчального матеріалу [3].

Нині педагогічною наукою накопичено певний досвід оптимізації навчання іноземній мові з використанням творчої діяльності (С.В. Цимбал [1], Л.П. Якубовська [4]).

Практичний досвід засвідчує, що алгоритмізація навчального процесу військовослужбовців на курсах іноземних мов призводить до пасивного виконання навчальних завдань і непристосованості до використання набутих знань у практичній діяльності. Щоб розвинути творчу тенденцію в процесі освоєння іноземної мови, підсилити її новими інтелектуальними, інструментальними й методичними можливостями, необхідне, на наш погляд, дослідження педагогічних умов розвитку, процесу стимулювання й системи детермінант творчого потенціалу офіцерів.

Відомі методичні концепції минулих років використовували такі основні методичні заходи, як механічна імітація та заучування напам'ять, копіювання та повторення. Досить характерна в цьому плані думка відомого вченого Л. Блумфілда, який вважає, що мова – це вправи та звички, отже вивчення мови – це заучування і надзаучування; решта – марна витрата часу [5].

Постає питання про шляхи подолання цього дещо механістичного підходу. Ми вважаємо, що варто перенести центр тяжіння з механічних вправ на творчі в системі заходів навчання.

Стимулювання творчого потенціалу офіцерів військовослужбовців під час вивчення іноземної мови має на меті розвиток умінь співставлення, аналізу, оцінювання, порівняння тощо. Розвиваються навички самостійно обирати мовний матеріал для висловлювань, мікро- та макродіалогів, спонтанно обґрунтовувати думку. Розглянемо деякі технології розвитку творчого мислення, які ми використовуємо в нашій педагогічній практиці.

1. Технологія творчого мислення "Linking".

Беруться спонтанно будь-які три слова, мало пов'язані за змістом. Наприклад, 'freedom', 'cadet', 'nature'. Потрібно скласти якомога більше речень, які обов'язково мають включати всі три слова. Відповіді можуть бути банальними ("Every cadet likes freedom and nature"), складними, з виходом за межі ситуації ("One cadet from our Military Institute has been always dreaming to write a novel about freedom and nature"), і творчими, такими, що включають ці поняття в нестандартні зв'язки ("Being a cadet I often think about freedom as a feeling or state of mind which is characteristic to every alive creature by nature and ask myself whether freedom means absence of some situational limitations or something inner inside one's heart").

Після підведення підсумків такого виду навчальної діяльності важливо знайти "золоту середину" між кількістю і якістю: з одного боку, необхідно стимулювати більшу кількість різноманітних відповідей, з іншого – особливого заохочення заслуговують оригінальні, творчі варіанти [6].

Описана технологія розвиває здатність швидко встановлювати різноманітні, іноді зовсім нові зв'язки та відношення між звичними явищами, творчо складати нові цілісні комбінації із окремих розрізнених елементів.

2. Технологія творчого мислення "Searching Common".

Обираються два слабо пов'язаних між собою слова, наприклад, 'uniform' та 'textbook'. Потрібно визначити якомога більше загальних ознак цих предметів. Відповіді можуть бути стандартними ("both of them are made by man, can be used for professional training, are used during military studying etc."). Але особливо цінуються незвичайні, неочікувані варіанти відповідей, які дають змогу побачити ці предмети зовсім в іншому ракурсі ("both are the symbols of monotonous daily routine in the cadets' life; both can limit human personality etc."). Доцільно також дати завдання прокоментувати відповідь, пояснити її. Можна провести міні-дискусію. Вправа вчить знаходити загальні зв'язки між розрізненими окремими предметами та подіями, виділяти такі моменти, які зазвичай не є поверхневими, тобто суттєві та глибинні.

3. Технологія творчого мислення "Paraphrasing".

Визначається нескладна фраза, наприклад: "Peacekeeping is very important nowadays". Пропонується передати цю ідею іншими словами, максимально виключаючи слова поданого варіанту. Важливо слідкувати, щоб зміст висловлювання не спотворювався.

Технологія спрямована на розвиток здатності легко оперувати словами, точно виражати власні думки та передавати інформацію. Відомо, що критерій розуміння – свобода форми його вираження. Нерідко розуміння досягається тоді, коли людина може висловити незрозумілу думку іншими словами [6]. Саме така навичка є метою такої технології.

4. Технологія творчого мислення "Possible Reason".

Описується будь-яка обрана ситуація, наприклад: "Captain Smith came to his office and saw the door was open". Потрібно якомога швидше назвати причини цього факту, можливі його пояснення. Відповіді можуть бути ймовірними й малоймовірними, звичайними й незвичайними.

Вправа розвиває здатність при осмисленні певного явища або при вирішенні проблеми бачити широке коло причин та пояснювати їх, висувати гіпотези, опрацьовувати різні версії й тільки після цього планувати дії, робити висновки тощо.

5. Технологія творчого мислення "Information Algorithm".

Створюється певний алгоритм для побудови повідомлення на обрану тему. Наприклад, 'fact – reason – accompanying event – analogies and comparisons – consequences'. Можна запропонувати одну спільну тему, а також кожному учаснику індивідуально, але доповідач обов'язково повинен фіксувати у своєму повідомленні всі зазначені моменти й саме в певній послідовності. Можна розробити інші алгоритми, аналогічні до наведеного. Потрібно зазначити, що не слід застосовувати алгоритми бездумно та формально: в деяких повідомленнях відповіді на окремі пункти не мають сенсу.

Запропонована технологія дисциплінує мислення, навчає під час аналізу, запам'ятовування і повідомлення про будь-що обов'язково виділяти суттєві аспекти, що дозволяє ширше і глибше оцінити й зрозуміти те чи інше явище або проблему. Це досить серйозний і психологічно насичений процес, здатний забезпечити помітне вдосконалення творчого мислення, підвищення його швидкості та глибини [6].

6. Технологія творчого мислення "Essential Characteristics".

Називається добре знайоме всім поняття, наприклад, 'military education'. Потрібно визначити його суттєві ознаки ("military equipment, military training, weapons training, firing range, assault course, marching drill, parade ground etc."). Такий вид діяльності є ефективним за умови, що серед названих ознак не буде жодної несуттєвої. Відповідно, розвивається здатність засвоювати суть явища, не відволікаючись на часткові ознаки. Така здатність дуже важлива для усвідомлення нового: адже розуміння – це "очищення" думки від несуттєвих ознак і рух до суттєвих.

7. Технологія творчого мислення "Abridgement".

Зчитується певне коротке оповідання чи повідомлення, наприклад: "One of the latest military conflicts is conflict in Iraq. As we know the international military organization NATO has been leading strict politics on the territory of Iraq. The military operation was started by the USA after terrorist acts on 11 of September 2000. In that military operation took part many states, but the USA played the main role in this conflict. Now there are many military units situated in Iraq. The situation is still full of tension and lots of contradictions. The armed forces of NATO cause losses to the armed forces of Iraq. It's horrible that civilian population including children suffer from this war. In this conflict infantry, tank forces, artillery, air forces and other arms were involved".

Зміст повідомлення потрібно передати максимально стисло, використовуючи лише два-три речення. При цьому суть, основний зміст повинні зберегтись, другорядні моменти та деталі слід відкинути. Доцільно зазначити, що дана технологія особливо корисна для формування чіткості та високої організованості мислення, а також вміння максимально точно фіксувати тільки основне. Ми можемо знайти близькі за змістом тестові завдання у серії американських підручників "American Language Course" (Texas, USA), які використовуються в деяких ВВНЗ України в процесі навчання офіцерів іноземної мови. Інструкція, запропонована в названих підручниках, формулюється таким чином: "Read the paragraph and give the summary".

Усі запропоновані заходи спрямовані на стимулювання творчої активності курсантів та офіцерів у процесі вивчення іноземної мови. Крім того, відпрацьовується правильне використання граматичних структур, відповідність висловлювання до теми і здійснюється розвиток плавності мовлення (перелічені параметри є критеріями оцінювання під час тесту з говоріння за вимогами STANAG 6001). Формуються такі вміння актуалізації мовлення, як послідовна побудова висловлювань, виклад власної точки зору, обґрунтування власних позицій, спонтанний та творчий підхід до вирішення запропонованих проблем та ефективне іншомовне спілкування, що є метою професійної підготовки військовослужбовців на курсах іноземних мов у ВВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Цимбал С.В. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови: Автореф. дис. ... канд. псих. наук: 19.00.07 / Академія педагогічних наук України. – К., 2006. – 24 с.
2. Машталір А.М. Формування творчих якостей майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Академія педагогічних наук України, Інститут післядипломної педагогічної освіти. – К., 2006. – 34 с.
3. Самойлюкевич І.В., Карпенко Є.М. Технології критичного мислення як засіб оптимізації розвитку діалогічної мовленнєвої компетенції майбутніх учителів іноземної мови // Вісник Житомирського державного університету. – 2005. – Вип. 22. – С. 23-26.
4. Якубовська Л.П. Використання навчально-рольових ігор професійної спрямованості у процесі навчання іноземної мови майбутніх офіцерів-прикордонників: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 20.02.02 / Національна Академія прикордонних військ України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2002. – 18 с.
5. Блумфилд Л. Краткое руководство по практическому изучению иностранных языков. – М., 1967. – С. 29.
6. Заика Е.В., Калмыкова И.А. Как воспитать талантливого ребенка. Сборник игр и упражнений по развитию познавательных и творческих способностей. – Практична психологія і соціальна робота. – 2002. – № 7 (44). – С. 29-43.

Матеріал надійшов до редакції 19.12. 2007 р.

Захарчишина Ю.М. Стимулирование творческой деятельности военнослужащих при изучении иностранного языка.

В статье рассмотрена проблема преодоления отдельных трудностей развития иноязычной речевой компетенции во время языковой подготовки в ВВУЗ, обусловленных недостаточным уровнем развития творческого мышления. Представлены методические рекомендации по использованию творческих форм обучающей деятельности военнослужащими в процессе изучения иностранного языка.

Zakharchyshyna Y.M. Stimulation of the Servicemen's Creative Activity during the Foreign Language Learning.

The article considers the problem of eliminating some difficulties in the foreign language speech competence formation during the language training in the Higher Military Educational Establishment caused by the lack of creative thinking development. Methodical recommendations for using the creative forms of activity by servicemen during their foreign language learning are presented.